

ДЕРЖАВНА СУДОВА АДМІНІСТРАЦІЯ УКРАЇНИ

НАКАЗ

30 жовтня 2020

Київ

№ 488

Про затвердження Положення про використання гендерно чутливої мови в Державній судовій адміністрації України та в територіальних управліннях Державної судової адміністрації України

Відповідно до частини першої статті 152 Закону України "Про судоустрій і статус суддів", Законів України "Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків" та "Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні"

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити Положення про використання гендерно чутливої мови в Державній судовій адміністрації України та в територіальних управліннях Державної судової адміністрації України (далі – Положення), що додається.

2. Відділу інформаційно-аналітичної роботи та міжнародного співробітництва управління забезпечення діяльності керівництва ДСА України (Ігнатченко О. О.) забезпечити розміщення цього Положення в окремій підрубриці "Питання гендерної рівності" на веб-сайті ДСА України офіційного веб-порталу "Судова влада України".

3. Керівникам структурних підрозділів ДСА України, начальникам територіальних управлінь ДСА України забезпечити виконання норм Положення.

4. Управлінню організаційного забезпечення діяльності Державної судової адміністрації України (Лавер І. Г.) довести копію цього наказу до відома всіх працівників Державної судової адміністрації України та територіальних управлінь ДСА України.

5. Контроль за виконанням цього наказу залишаю за собою.

В. о. Голови

(підпис)

Л. Гізатуліна

ЗАТВЕРДЖЕНО
наказ Державної судової
адміністрації України
30 жовтня 2020 року № 488

ПОЛОЖЕННЯ
про використання гендерно чутливої мови в
Державній судовій адміністрації України та
територіальних управліннях Державної судової адміністрації України

У своїй діяльності Державна судова адміністрація України та територіальні управління Державної судової адміністрації України (далі – ДСА України/ТУ ДСА України) дотримуються законодавства України у сфері забезпечення гендерної рівності та протидії дискримінації, зокрема, Конституції України, Законів України "Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків", "Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні" та керуються цим Положенням про використання гендерно чутливої мови в Державній судовій адміністрації України та в ТУ ДСА України (далі – Положення).

I. Загальні положення

1. ДСА України та ТУ ДСА України зобов'язуються дотримуватися норм цього Положення під час працевлаштування та трудових відносин.

2. У цьому Положенні терміни використовуються в таких значеннях.

Гендерно чутлива мова – мова, в якій відсутні прояви сексизму та в якій використовуються фемінітиви.

Стереотипи – своєрідні загальноприйняті в соціумі штампи, якими люди оперують у спілкуванні, яких дотримуються в діяльності, поведінці, стосунках.

Гендерні стереотипи – сформовані, узагальнені, штучно створені та нав'язувані уявлення і переконання про поведінку чоловіків і жінок. Гендерні стереотипи ґрунтуються на зовнішності, поведінці, емоційному стані та функціональних обов'язках. Наприклад, чоловіки сприймаються як владні, незалежні, агресивні, домінуючі, активні, сміливі, неемоційні, зухвалі, прогресивні і мудрі. Водночас жінок сприймають як залежних, сумирних, слабких, емоційних, чуттєвих, ніжних, мрійних, забобонних, красивих, тендітних, берегинь домашнього вогнища, дбайливих господинь, дружин, матерів.

Мовний сексизм – це дискримінація за статтю у мові. Наприклад, вислови: "чоловік завжди сильніший за жінку, це зумовлено фізіологією", "у чоловіка мозок набагато більший", "білявки більше приваблюють чоловіків і є тупішими", "жіноча логіка", "чоловічий характер", "вона – чоловік у спідниці", "він – плаксива баба". На робочому місці мовний сексизм проявляється через спрямовані на працівника або групу працівників принизливі сексистські коментарі, сексуальну об'єктивізацію, сексистські жарти, надто

відверті зауваження, знецінюючі коментарі про одяг, зовнішній вигляд. Мовний сексизм щодо жінок-матерів та майбутніх матерів проявляється як осуд матерів, які не залишаються вдома з дітьми. Негативний вплив спричиняють також сексистські висловлювання щодо чоловіків, які піклуються про своїх дітей.

Гендерна асиметрія мови – це нерівномірність, "непропорційність" відбиття в самій мові особливостей жінок і чоловіків. Виявляється вона, насамперед, в асиметрії значення чоловічого та жіночого роду. Більшість слів, які позначають жінку і чоловіка водночас (родові іменники і займенники), вживаються у чоловічому роді, що робить жінок "непомітними", оскільки викликають в уяві переважно чоловічі образи. Наприклад, коли слово не стосується якоїсь конкретної статі, а означають жінку й чоловіка водночас: "працівник", "керівник", "стажист".

Фемінітиви – терміни, що означають жіночі ролі, у першу чергу, на ринку праці (наприклад: менеджерка, керівниця, директорка, координаторка тощо). Український правопис 2019 року закріпив тенденцію до утворення фемінітивів, при цьому не зобов'язує їх використовувати. Фемінітиви утворюють за допомогою суфіксів -К, -ИЦ (Я), -ИН(Я) та інших від іменників чоловічого роду. Використання фемінітивів дозволяє зробити видимою роботу жінок на стереотипно "нежіночих" посадах та демонструє роль жінок як повноцінних суб'єктів суспільно-політичного життя.

II. Використання гендерно чутливої мови (gender-sensitive language) в ДСА України/ТУ ДСА України

1. Працівники/працівниці ДСА України/ТУ ДСА України повинні дотримуватися у своїй діяльності, публічних висловлюваннях (повідомленнях) та публічних матеріалах засад гендерно чутливої мови.

2. З метою використання гендерно чутливої мови в ДСА України/ТУ ДСА України заборонені: дискримінаційні висловлювання (містять образливі, принижуючі твердження щодо осіб на підставі статі, зовнішності, одягу, сексуальної орієнтації тощо); утиски; мова ненависті (висловлювання, що містять образи, погрози чи заклики до насильства щодо певної особи чи груп на підставі статі).

3. Адміністрація ДСА України/ТУ ДСА України, керівники/керівниці самостійних структурних підрозділів ДСА України/ТУ ДСА України зобов'язані проводити внутрішні інформаційні та просвітницькі кампанії, спрямовані на підвищення рівня обізнаності колективу щодо використання гендерно чутливої мови. Для проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи з метою навчання та підвищення обізнаності колективу з цих питань можуть залучатись відповідні фахівці інших органів та установ.

4. Працівники/працівниці ДСА України/ТУ ДСА України під час виконання своїх функціональних обов'язків та спілкування повинні стежити за

своєю лексикою, застосовуючи такі прийоми:

виявляти у власній свідомості гендерні стереотипи та змінювати їх;
використовувати тільки нейтральну лексику: "чоловіки та жінки",
наприклад. Уникати стереотипних висловлювань: "слабка стать" або "сильна
стать";

уникати відверто образливих для жінок і чоловіків висловів або таких,
що змальовують жінку гіршою за чоловіка, і навпаки, чоловіка – гіршим за
жінку;

уникати тверджень, які закріплюють у мові та свідомості гендерні
стереотипи, наприклад: *чоловіки – чудові керівники, жінки – чудові виконавці*;

активно вживати обидва роди іменників, використовуючи гендерно-
симетричні форми звертання до груп людей різної статі; шановні учасники та
учасниці, пані та панове;

вживати слова, які позначають людину за професією, посадою, видом
занять у жіночому роді, якщо йдеться про жінок, як в однині (відвідувачка,
громадянка), так і в множині (заявниці, відвідувачки);

тестувати слова в так званому "дзеркалі". Наприклад, якщо хочеться
вжити слово "жіноцтво" чи "жіночки", уявити на його місці слова "чоловічки"
та "мужчинки". Чи добре виглядатиме такі фразы/текст?

5. Працівники/працівниці ДСА України/ГУ ДСА України для дотримання
норм Положення в аналітичних матеріалах при необхідності презентувати дані,
беручи до уваги гендерний та недискримінаційний компоненти аналізу
(наприклад, презентувати дані, дезагреговані за статтю).

Начальник управління
забезпечення діяльності
керівництва ДСА України

(підпис)

М. Мельнікова